

Hamrzysko_1
Karta wywiadu etnograficznego

Metryczka miejscowości		
Powiat	czarnkowsko-trzcianecki	
Gmina	Wieleń	WIE
Miejscowość	Hamrzysko	WIE_HAM

Metryczka wywiadu			
Data realizacji	06.07.2013 r.	Miejsce wykonania	dom informatora
Czas trwania	01:17:00	Forma i wielkość	plik WMA, wielkość 18KB
Przeprowadzający	AH	Komentarz	

Metryczka informatorów				
Kod	Płeć (K/M)	Wiek	Funkcja społeczna	Komentarz
012_WIE_HAM	M	61	sołtys, były prezes Ochotniczej Straży Pożarnej	
013_WIE_HAM	K	brak danych		

Informacje etnograficzne	
Tematyka	Pozyskane informacje (ew. cytaty)
I. Toponomastyka i etnonimy	
Nazwy miejscowości (historyczne; zwyczajowe)	Brak informacji.
Nazwy lokalne (przysiółków, części wsi, pól, łąk, pojedynczych gospodarstwa)	012_WIE_HAM „Wybudowanie jest też tutaj, które się nazywa Kocień, nie wiem skąd to się wzięło. To są dwa budynki mieszkalne, w tej chwili już więcej, bo tam wczasowicze są. Potem jest Maciejewo, tam leśniczówka była, ale to chyba nazwa potoczna powstała dość, to nie jest stara, bo mieszkał na niej Maciejewski i podejrzewam, że każdy upraszczał i mówił, że jedzie na Maciejewo. Jak już nie było tego leśniczego i leśniczówkę rozwiązywali to nazwa została i nadal funkcjonuje. Najpierw mówili na ten obszar Zagierdka, bo to Niemiec mieszkał i się nazywał Zegierd ” 013_WIE_HAM „To jest taki domek letniskowy” 012_WIE_HAM „No i jest zamek jeszcze tutaj, nie wiem z którego wieku, ale dość stary, on został odrestaurowany, ale właścicielem jest... prawdopodobnie ten cały szef Polsatu Solosz. To jest poniemiecki zamek, Gniewomierz. Trzeba się cofnąć do bruku tam przy wjeździe.” „Ten zamek kiedyś należał do Zakładu Płyt Piłśniowych z Czarnkowa i to był taki ośrodek wypoczynkowy. Potem w 89 r. oni to na pół sprzedali... a tam jest jakiś Pan się tym opiekuje, o ile dobrze pamiętam to on się nazywa Kubiak.” 012_WIE_HAM „Regionalizacja, takie miejscowe nazwy to mamy Kijkowo na jakiś obszar pola, później Nasuchy, dalej jest jeszcze rezerwat przyrody. ” 012_WIE_HAM „Tama to była po prostu łąka, a nazwa się wzięła z stąd, że tam jest tama i grobla, obok tej łąki i stąd to się wzięło.”
Nazwy topograficzne (cieków wodnych, stawów, wzniesień, obszarów leśnych, toń wodnych, uroczysk)	012_WIE_HAM „ta rzeczka tutaj mówią jedni, że to Nieboralka jest. To jest rzeczka łącząca jezioro Kruteckie z jeziorem w Białej. Jest jedna rzeczka tutaj. ” 012_WIE_HAM „Stawy są m.in. u nas [u sołtysa], a jeszcze też jest Pań Karczyński, które kiedyś to były stawy PGR-owskie, a teraz on jest ich właścicielem, karpionych, rybackich.” <i>A jakaś osobna nazwa na to jest?</i> 012_WIE_HAM „Kiedyś to mówili na to Tama, ale to się

	wzięło stąd, że tam grobla jest...no to taka potoczna nazwa na te stawy to było, że to na tamie”	
Nazwy pojedynczych obiektów przyrody żywej i nieożywionej (pojedynczych drzew i głązów narzutowych)	012_WIE_HAM „Kamienie znaki to były tutaj, nie znam pochodzenia, ale stare kamienie, na początku wioski są wkopane trzy, bo tam były dwa i tutaj jeden. To były takie drogowskazy na których farbą czy wykute, nawet nie wiem.”	
Endonimy (nazwy własne grup lokalnych i regionalnych)	Brak informacji.	
Egzonimy (nazwy zewnętrzne grup lokalnych i regionalnych)	012_WIE_HAM „dawniej, z tego co pamiętam, to się mówiło Gaciany na mieszkańców Hamrzyska . Bo ja pochodzę z okolicznej wioski, z Białej i tam nazywaliśmy mieszkańców Hamrzyska Gaciany.” „I te Gaciany nadal funkcjonują, można to usłyszeć.”	
II. Folklor dawny i inne zjawiska kulturowe		
Podania (opowieści) o wydarzeniach lokalnych	Brak informacji.	
Tradycyjne obrzędy (także te związane z tradycjami religijnymi) doroczne		
1.	św. Andrzeja (Andrzejki)/św. Katarzyny (Katarzynki)	012_WIE_HAM „nie, w ogóle”
2.	św. Marcina/11 listopada	012_WIE_HAM „Nie jest obchodzone”
3.	Adwent	012_WIE_HAM „adwent to nie”
4.	św. Mikołaja (Mikołajki)	012_WIE_HAM „To dzieci, wnuk pamięta, buty wykłada. To ten zwyczaj funkcjonuje, jest taka tradycja”
5.	Wigilia	012_WIE_HAM „Choinka to myślę, że jest w każdym domu, no i prezenty i wieczerza wigilijna i na pasterkę. Nie mamy 12 potraw, głównie karp, grzyby. Choinkę ubiera zazwyczaj ktoś z dorosłych z udziałem tych najmłodszych”. 012_WIE_HAM „Za czasów mojej młodości to myśmy się cieszyli z każdego cukierka, a teraz te czasy są troszkę inne, te dzieciaki mają święta codziennie. A my tak podchodziliśmy bardzo emocjonalnie, bieda była większa... Ale jakby nie było,

		dzieciaki nadal to przeżywają.” „Tradycja kiedyś była, że się choinkę rozbierało na gromniczną chyba, ale teraz to się tych terminów nikt nie trzyma... . Ubieramy w kilka bombek, trochę waty, świecidełka to jest żarówki, bo kiedyś były świeczki, wieszaliśmy też cukierki czy jabłka.” <i>A kto się zajmuje przygotowaniem potraw, wystrojem?</i> 012_WIE_HAM „No na pewno nie mężczyzna, wspólnymi siłami, ale generalnie to najstarsza osoba ma najwięcej do powiedzenia.” 013_WIE_HAM „Każdy coś zrobi i wszyscy razem siedzą” <i>A kolędy?</i> 012_WIE_HAM „U nas powiem szczerze, to się kolęd nie śpiewa” <i>A do Kościoła?</i> 012_WIE_HAM „My jeździmy do Gulcza, albo do Białej” 012_WIE_HAM „Często też jeździ się na cmentarz, ale to jak kto woli”.
6.	Pierwsze i Drugie Święto Bożego Narodzenia	012_WIE_HAM „We wszystkie dni jeździmy do Kościoła, tam do Gulcza.” <i>A jak wyglądają takie święta?</i> 012_WIE_HAM „Odpoczywa się, ale generalnie jak każdy dzień, tylko człowiek bardziej się nudzi, nie ma co człowiek zrobić ze sobą. W jeden dzień jedzie się do rodziny, w drugi dzień ktoś przyjedzie tutaj.”
7.	Sylwester/Nowy Rok	012_WIE_HAM „Na sylwestra mamy spotkanie, ale to takie pogadanki bardziej sąsiedzkie”. 012_WIE_HAM „Wystawianie furtek było kiedyś, ale teraz to już zanika.”
8.	Trzech Króli	012_WIE_HAM „Kiedyś było, że na Trzech Króli chłopcy chodzili, ale teraz też już to chyba zanika. Parę lat temu jeszcze chodzili, ale teraz nie”. 012_WIE_HAM „Jak ksiądz po kolędzie chodzi, to ministranci piszą to Kacper, Michał, Baltazar”.
9.	Kolędnicy	012_WIE_HAM „Już od paru lat nie chodzą.” <i>A jak byli poprzebierani ?</i> 013_WIE_HAM „Takie tam różne i za diabła i poubierali jakieś cuda i śpiewali”.
10.	MB Gromniczej	012_WIE_HAM „Nie ma nic szczególnego z tej okazji. Oprócz tego, że w Kościele są tam pani z tymi świecami. Nic się takiego nie dzieje, po prostu jak każdy dzień święty święcić i

		nie widzę jakiejś różnicy.” <i>A gromnica w czasie burzy?</i> 012_WIE_HAM „Ja pamiętam za dzieciaka matka paliła, my po prostu nie palimy”
11.	Karnawał, tłusty czwartek, koniec karnawału	012_WIE_HAM „W ten tłusty czwartek jemy pączki, ale sam karnawał, to nie należymy do tych zabawnych ludzi, żeby tam chodzić na jakieś zabawy. A ten tłusty czwartek to mówię, albo kupione są te pączki, albo robione”
12.	Topienie Marzanny	012_WIE_HAM „To jest w szkołach, ale tak na wioskach już nie.”
13.	Środa Popielcowa	012_WIE_HAM „To znowu jak każdy inny dzień święty, nic takiego nie robimy”
14.	Śródpoście	012_WIE_HAM „Nie wiem co to jest”.
15.	Niedziela Palmowa	012_WIE_HAM „To jest w kościele, a tak to w domu ani nie pamiętam za dzieciaka, ani teraz.” <i>Palmy są robione tutaj w domu?</i> 012_WIE_HAM „Nie”.
16.	Triduum Paschalne	012_WIE_HAM „To też nic szczególnego nie robimy...”
17.	Wielkanoc (święcenie koszyczka)/Niedziela Wielkanocna	012_WIE_HAM „To też tak powiem, że jak wigilia, że się siedzi i się je, generalnie. Oprócz tego, że trzeba iść do kościoła, a później jest ten czas wolny” 013_WIE_HAM „Tutaj akurat ksiądz przyjeżdża do wioski i pod krzyż się idzie ze święconką” 013_WIE_HAM „Tak i to wszyscy mieszkańcy idą pod krzyż” <i>Cała rodzina idzie?</i> 013_WIE_HAM „Nie, to jedna osoba” <i>A co się znajduje w święconce?</i> 013_WIE_HAM „Baranek, kawałek wędliny, szynki, słodkiego, sól i to wszystko” 013_WIE_HAM „święconka to jest na rano, na śniadanie”.
18.	Poniedziałek Wielkanocny	012_WIE_HAM „Nie ma też nic szczególnego, to do kościoła, a później albo ktoś przyjedzie, albo samemu się jedzie... i człowiek nie może się doczekać kiedy przyjdzie dzień pracy” <i>A lanie wodą?</i> 012_WIE_HAM „Tak, to jeszcze troszeczkę, to chyba w każdym domu, kto się pierwszy obudzi to się trochę pokropi.

		Za moich młodych lat to wiadrami my się lali, a teraz to już tak więcej pokropiony człowiek jest.”
19.	Zielone Świątki	012_WIE_HAM „Po wojnie tu było tradycją zabawa na Zielone Świątki. To było co roku, wszyscy się zjeżdżali. Słynna zabawa na Tamie” 013_WIE_HAM „38 lat temu, Na Zielone Świątki, co to była za noc!” <i>A dlaczego później już nie robiono tego?</i> 012_WIE_HAM „Nie było gdzie, nie mieliśmy świetlicy. Na tamie to upadło jeszcze wcześniej, ale później stawy pokopali i tam nie było.” 012_WIE_HAM „Symboliki tam żadnej chyba nie było na te Zielone Świątki tylko sama impreza. To wszyscy, konno, rowerami, pieszo się schodzili z różnych wiosek. To głównie organizowała OSP. Ja wtedy byłem prezesem straży pożarnej tutaj i by nam nie wybaczyli jak byśmy nie zorganizowali tej imprezy na Zielone Świątki.” <i>A jakieś brzozy, trzciny się pojawiały?</i> 012_WIE_HAM „nie” 013_WIE_HAM „jakaś trzcinę ludzie rwali i w okna wstawiali. Takie zwyczaje ludzie mieli, taka pachnąca trzcina to była, wszędzie to nie rosło.” 012_WIE_HAM „W kościele to się obchodziło i nadal się obchodzi” 013_WIE_HAM „A Sylwii sąsiad jeszcze 3-4 lata temu chodził rwać tą trzcinę, ale teraz już nie żyje” 012_WIE_HAM „No to ja też pamiętam, za dzieciaka się chodziło rwać tą pałkę taką i się stroiło. Ale teraz już się tego nie robi tutaj, ten zwyczaj upadł” 013_WIE_HAM „Ci młodzi to już nikt nie wie o co chodzi z tą trzciną”.
20.	Boże Ciało	012_WIE_HAM „To gałęzie brzozy jeszcze się robi czasami, ale to nie tutaj, tylko tam są przystrajane gdzie są procesje” 012_WIE_HAM „My idziemy też do Gulcza, albo do Białej na procesję. Tutaj, pierwszy raz w historii w ogóle, była zorganizowana koło sali na scenie, taka msza za lepsze plony, ołtarz był, ale taka polowa msza, kwiatki, krzyż i stół.”
21.	św. Jana	012_WIE_HAM „To u nas akurat nie, to w sąsiedniej wiosce jest w Białej”.
22.	MB Zielnej	012_WIE_HAM „Oprócz tego, że są robione bukiety z różnych

		zbóż to nie, są święcone w Kościele”.
23.	MB Siewnej	012_WIE_HAM „Nie ma”.
24.	Dzień Wszystkich Świętych/Dzień Zaduszny	012_WIE_HAM „Każdy jedzie na groby swoich bliskich i tyle”.
25.	Inne tradycyjne wydarzenia doroczne (cykliczne) istotne dla informatora	Brak informacji.
Tradycyjne obrzędy rodzinne i okolicznościowe		
1.	Narodziny i chrzest	012_WIE_HAM „Oprócz tego, że na roczek się wystawia temu małemu kieliszek czy potrafi już pić, długopis czy potrafi pisać... A na chrzciny, oprócz tej religijnej części w kościele i w domu imprezy to nic takiego nie ma...” 012_WIE_HAM „Świętowanie narodzin, tata się napije i tyle”.
2.	Ślub i wesele	012_WIE_HAM „To jest taki zwyczaj portelam” 013_WIE_HAM „trzaskają szkła, piją, jedzą placki” 012_WIE_HAM „To jest dla wszystkich chętnych, nie ma żadnych zaproszeń, kto jest niedopity to idzie. Kiedyś to było dzień przed ślubem. Akurat tutaj przyszła synowa jest, 5 października jest ślub i to u młodej jest taka impreza. A ona jest z Boruszyna i chyba u nich będzie, tydzień przed i cały tydzień mówi.” <i>A tutaj w Hamrzysku?</i> 012_WIE_HAM „Tak, tak. Ale już się zmieniło, córka wychodziła 3 lata temu, to jeszcze nie było tydzień przed tylko dzień przed. Ale tutaj wiem że przyszli w piątek dzień przed. To się tłucze puste butelki, szkło, każdy przynosi swoje i tłucze. A na nasz ślub w 76 roku, przyjechał ktoś z rodziny z ZSRR i jak wypił wódkę, bo mu nalałem, złapał ten kieliszek i wyrzucił żeby stłuc. A wiem jak było kiedyś ciężko o to szkło, o wszystko, to aż się nerwowo zrobiłem, Ale ten jego brat mi wytłumaczył, że u nich są takie zwyczaje i że on to dla nas na szczęście zrobił. Także tych kieliszków u nas nie wyrzucają ale zbijają pustą butelkę, a młody musi stanąć na głowie żeby im tyle dać ile chcą. Kiedyś to było tyle tego szkła, że z 10 taczek, a teraz to takie tylko dla tradycji. Wtedy to było na wyrost.” <i>A kto to sprząta?</i> 012_WIE_HAM „To młody, niekiedy mu ktoś pomoże...”

		<i>A na samo wesele jakieś zwyczaje?</i> 013_WIE_HAM „Kiedyś to zatrzymywali na weselu, ale teraz to już mniej. Są takie grupy dzieciaków, ale za naszych czasów to dorośli robili, a teraz dzieci”.
3.	Śmierć i pogrzeb	012_WIE_HAM „Pogrzeb odbywa się w kościele w Gulczu, tam jest kostnica, zmarły leży tam.” <i>A różańce?</i> 012_WIE_HAM „Jak ktoś umrze to różaniec nadal funkcjonuje i jest odmawiany z udziałem najbliższych i sąsiadów i znajomych. Z reguły to na 3 dzień zmarły jest chowany no i przez te dni z reguły odmawiany jest różaniec w domu tego zmarłego”.
4.	Inne zjawiska	Brak informacji.
Zespoły i tradycje folklorystyczne, śpiewacze, muzyczne, w tym: przeglądy i festiwale oraz twórcy słowa		Nie ma.
Tradycje kulinarne, w tym: produkt regionalny i lokalny, potrawy świąteczne, przepisy		Nie ma.
III. Tradycje rękodzielnicze		
Tradycje wytwórczości rękodzielniczej, sztuki ludowej oraz artystów nieprofesjonalnych		Nie ma.
IV. Przejawy religijności tradycyjnej		
1.	Kapliczki i krzyże w miejscowości (okoliczności powstania, rok fundacji, fundatorzy)	012_WIE_HAM „Ksiądz, który już nie żyje, ksiądz Klęczak, on tutaj z młodzieżą w Białej był. W Kruszewie był proboszczem, 20 lat na emeryturze i w Białej miał domek. W pobliżu tutaj jest jezioro w Białej, 2-3 km stąd i nad tym jeziorem przebywał ten ksiądz w tym roku, jak kardynał Wojtyła został wybrany na papieża i m.in. z tym księdzem Klęczakiem się tam na kajakach na tym jeziorze spotkali. I tam jest kapliczka postawiona na pamiątkę tych wakacji ” 013_WIE_HAM „i stamtąd co roku się zbiera pielgrzymka i do Lubasza idzie”. 012_WIE_HAM „Msze też tam są odprawiane z okazji

		rocznicowych” <i>A krzyż?</i> 012_WIE_HAM „Nie mam zielonego pojęcia skąd on jest, kto go zrobił. Na pewno po wojnie był. Opiekują się nim mieszkańcy.”
2.	Miejsca cudowne (święte drzewa, gaje, źródelka)	Nie ma.
3.	Święte figury, obrazy, rzeźby	Nie ma.
4.	Miejsca kultu religijnego	012_WIE_HAM „No to mówię przy krzyżu i na tym placu przy świetlicy”.
5.	Lokalne tradycje pielgrzymowania	012_WIE_HAM „Osobiście tak to nie ma, ale na Matki Boskiej Siewnej idą od kapliczki do Lubasza, przechodzą przez wioskę Hamrzysko”.
6.	Lokalne odpusty	012_WIE_HAM „Teraz mieliśmy Parafiadę tydzień temu, bo należymy do parafii Gulcz, a ta parafia to są trzy wioski, Mikołajewo, Gulcz i Hamrzysko. I co roku jest w innej miejscowości, w tym roku była po raz drugi w Hamrzysku ta impreza. Mamy konkurencje sportowe między wioskami. To jest święto z okazji patronów parafii w Gulczu, św. Piotra i Pawła, 29 czerwca i w pobliżu tej daty zawsze robimy spotkanie tych 3 wiosek. Najpierw zmagania sportowe, później loteria fantowa czyli konkurs. Kiedyś na spotkaniu wymyśliliśmy, że można by się tak spotykać, taka integrująca wioski impreza. I to już 7 raz się spotkaliśmy. Są też konkursy wiedzy religijnej, ale i bieżące sprawy, ale głównie zmagania sportowe.” „Jest też procesja na około kościoła w Gulczu, straganiarze też są i sprzedają”.
V. Lokalne uroczystości i obchody świeckie		
1.	Dożynki	012_WIE_HAM „Teraz dożynki parafialne to już nie w Hamrzysku, bo tu nie ma gospodarzy, pól nie ma, nie ma tych ludzi, nie ma zboża. W innych wioskach to tak, są tam wieńce i robią.”
2.	Dni gminy/wsi	Nie ma.

3.	Lokalne festyny	Nie ma.
4.	Inne (np. organizowane przez szkoły, KGW, Domy Ludowe, Ośrodki Kultury)	012_WIE_HAM „Dzień Kobiet sobie panie organizują, tam na sali, bo wiadomo jak sobie same nie zorganizują to im mężczyźni nie zrobią” 012_WIE_HAM „Na Dzień Dziecka, od 3-4 lat robię takie spotkanie z dziećmi, nie są to duże sumy, ale tak z 200zł przeznaczam na te słodycze dla nich, dzieciaków jest z 30. Też tak chętnie przychodzą, to widzę”.